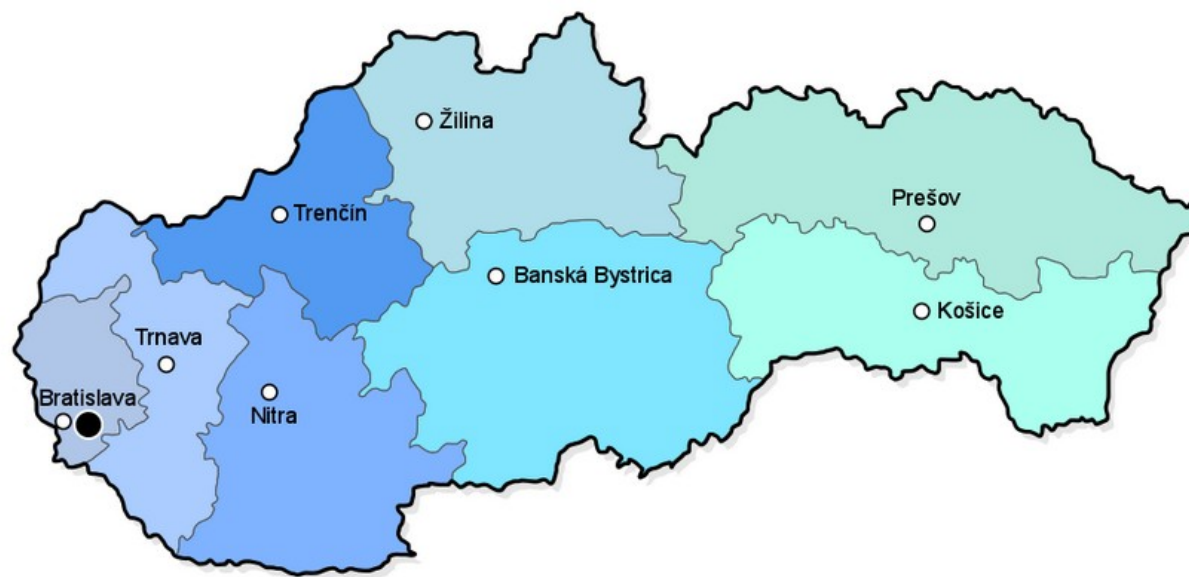

Štátna školská inšpekcia

KRITICKÉ MYSLENIE A JEHO UPLATNENIE VO VYUČOVANÍ ODBORNÝCH PREDMETOV

"Myslenie je najťažšia práca, aká existuje.
To je pravdepodobne dôvod, prečo tak málo
ľudí myslí."

Henry Ford

ČO JE TO KRITICKÉ MYSLENIE?

Kritické myslenie, kritický postoj alebo tiež **kritičnosť** (z gréckeho κριτικός/*kritikos* - schopnosť rozhodnúť či rozlíšiť, od κρίνω/*krinó* - rozlišujem, súdim) znamená schopnosť:

- nepodliehať prvému dojmu,
- naivne nepreberať tradované názory,
- dokázať mať odstup a pripustiť odlišný pohľad,
- vytvoriť si vlastný názor na základe vlastných vedomostí a skúseností a na základe názorov kvalifikovaných osôb.

KRITICKÉ MYSLENIE V DEJINÁCH

- Staroveké Grécko **Sokrates** (469 – 399 pr. n. l.) - tzv. Sokratovský rozhovor, jeho metóda vedenia rozhovoru bola taká, že dôsledne a systematicky kládol otázky tak, aby svojho spoločníka priviedol do rozporu so sebou samým, ktorý napokon musel priznať svoju nevedomosť. No nebolo to z jeho strany tak vedené preto, aby ho ponížil, ale tým len chcel dokázať, že o všetkom treba pochybovať.
- Na túto metódu nadviazali **Platón** a **Aristoteles**, ktorí zdôvodňovali, že veci a javy bývajú iné, ako sa zdajú.
- V stredoveku sa kritické myslenie prejavilo najmä v diele **Tomáša Akvinského** – Summa Theologica, v ktorom dokazoval, že rozum je schopný racionálne dokázať existenciu Boha a vyvrátiť námietky proti pravidlám viery.

- Rozkvet kritického myslenia v Európe nastal v období renesancie (14. – 16. storočie), kedy napríklad **Leonardo da Vinci** alebo **Machiavelli** začali kriticky rozmýšľať o náboženstve, spoločnosti, umení, práve, politike a slobode.
- V 17. a 18. storočí sa za najvýznamnejších predstaviteľov kritického myslenia považujú **Immanuel Kant** (1724 – 1804) - tvorca kritickej metódy vo filozofii, **Francis Bacon** - zakladateľ novodobej experimentálnej vedy, **Isaac Newton** - zakladateľ modernej fyziky, francúzski osvietenci **D. Diderot**, **J. J. Rousseau**, **F. Voltaire**.
- V 19. storočí patrili medzi hlavných predstaviteľov kritického myslenia vďaka svojim dielam **Ch. Darwin**, **K. Marx**, **S. Freud**.
- Na začiatku 20. storočia to bol **J. D. Dewey** so svojou knihou *How We Think* (Ako myslíme), v ktorej zaviedol pojem reflektívne myslenie. Tento pojem bol neskôr nahradený pojmom kritické myslenie.

PREČO JE POTREBNÉ ROZVÍJAŤ KRITICKÉ MYSLENIE U ŽIAKOV?

- prostredníctvom kritického myslenia sa žiak učí zaobchádzať s informáciami
- tvorí si hypotézy, zbiera informácie, narába s nimi, skúma problém do hĺbky a napokon tvorí závery
- učí sa samostatnosti, pripravuje sa na vyučovanie dobrovoľne a so záujmom, čo zvyšuje jeho pochopenie zodpovednosti
- buduje si sebadôveru, učí sa počúvať, rešpektovať iných
- vedie žiaka k využívaniu medzipredmetových vzťahov

- učí žiakov zapájať sa do sociálnej interakcie pri skupinovej práci
- učí žiaka myslieť slobodne
- vedie k eliminácii slepého prijímania názorov niekoho iného

VYUŽITIE AKTIVIZUJÚCICH VYUČOVACÍCH METÓD V PROCESE ROZVÍJANIA KRITICKÉHO MYSLENIA ŽIAKOV

Požadované kompetencie žiaka

- vedieť vyjadriť svoje pocity
- vedieť formulovať svoj názor
- vedieť prijímať a spracovať informácie
- načúvať myšlienkam iných žiakov o téme
- vedieť pochopiť význam textu
- vedieť pracovať v skupinách

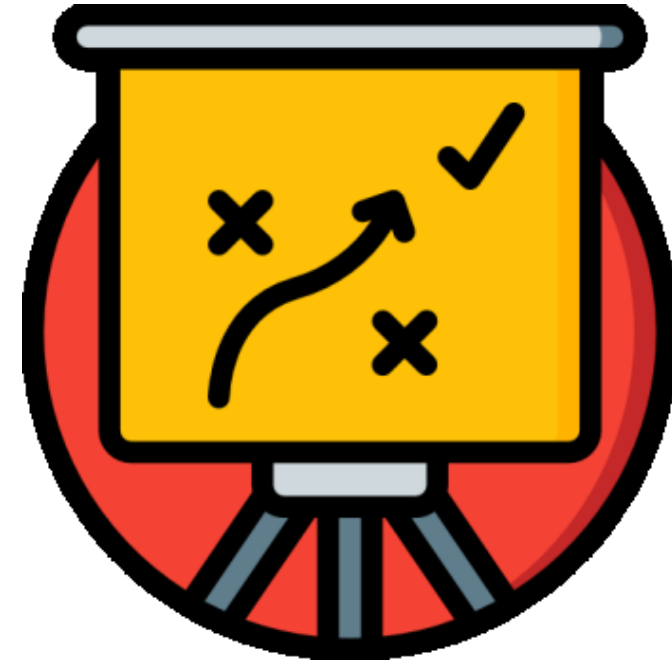

Požadované kompetencie od učiteľa

- poznať širokú škálu vyučovacích metód, poznať ich silné a slabé stránky, poznať zásady ich použitia
- vedieť plánovať, pripraviť a tvorivo riadiť proces učenia
- flexibilne reagovať a stimulovať nové, pre žiakov podnetné situácie
- diagnostikovať, akceptovať a saturovať aktuálne potreby žiakov
- byť schopný sebareflexie a permanentného sebarozvíjania
- mať schopnosti systematicky tvoriť a riešiť úlohy v osobnom aj verejnom kontexte

NAJČASTEJŠIE METÓDY VYUŽÍVANÉ PRI VÝUČBE ODBORNÝCH PREDMETOV

- problémové úlohy
- didaktické hry
- diskusné metódy
- prípadová štúdia
- hranie rolí
- práca s textom
- brainstorming
- projektové vyučovanie

VYUŽITIE VYBRANÝCH METÓD V ODBORNÝCH EKONOMICKÝCH PREDMETOCH

Problémová úloha – žiak sám objavuje poznatky, prvky systému a vzťahy medzi nimi.

Predmet: podniková ekonomika

Vyučovacia metóda: problémová úloha

Cieľ: vypracovať konečné riešenie navodeného problému

Úloha: Majiteľ reštaurácie Symfónia Ján Malý sa v mesiaci november dostal do druhotnej platobnej neschopnosti. Svoju situáciu sa rozhodol riešiť formou úveru. Poradte mu druh úveru a vysvetlite podmienky poskytnutia v jednotlivých finančných inštitúciách. Určte najvýhodnejšie riešenie.

Metóda diskusie – forma komunikácie učiteľa a žiakov zameraná na vzájomnú výmenu názorov, na argumentáciu na základe získaných vedomostí a na nachádzanie riešenia daného problému.

Predmet: úvod do makroekonómie

Vyučovacia metóda: metóda diskusie

Cieľ: naformulovať originálne riešenia zadaného problému

Úloha: Čo si myslíte, je možné nahradiť fiat meny kryptomenami?

Didaktická hra – aktívna a pozitívne motivovaná práca žiakov, ktorej zámerom je naplnenie cieľov vyučovania.

Predmet: účtovníctvo

Vyučovacia metóda: didaktická hra

Cieľ: upevniť, prehĺbiť a zdokonaľiť nadobudnuté vedomosti a zručnosti

Úloha: Pexeso – vyučujúci vytvorí 2 druhy kartičiek:

- účtovné prípady
- predkontácie

Vyhráva skupina, ktorá v stanovenom časovom limite má najviac správnych riešení (pri rovnosti víťazí skupina s lepším časom).

Práca s textom – práca s učebnicou, pracovným zošitom, pracovnými listami, odbornou literatúrou, časopismi, slovníkmi, encyklopédiami, internetovými stránkami.

Predmet: podniková ekonomika

Vyučovacia metóda: práca s textom

Cieľ: podporiť kritické myslenie žiaka, jeho schopnosti zodpovedne riešiť problémy a zdôvodňovať svoje rozhodnutia

Úloha: Vyhľadajte informácie o tom, čo vám hrozí, ak budete brigádovať na čierno
(<https://blog.profesia.sk/toto-vam-hrozi-ak-budete-brigadovat-na-cierno/>)

Po prečítaní textu:

- vyberte kľúčové slová a uveďte nové a zaujímavé informácie,
 - zhodnoťte odborný text a navrhните konkrétne opatrenia.
-

Prípadová štúdia – zameriava sa na riešenie prípadu vychádzajúceho z reálneho života.

Predmet: účtovníctvo, podniková ekonomika

Vyučovacia metóda: prípadová štúdia

Cieľ: analyzovať faktory vplývajúce na výšku výsledku hospodárenia a odôvodniť výhodnosť, resp. nevýhodnosť nákupu auta

Úloha: Po zistení priebežného stavu výsledku hospodárenia na konci kalendárneho roka dospela spoločnosť Alfa, s. r. o. k záveru, že je potrebné ho znížiť. Konatelia sa rozhodli konzultovať tento stav so svojou účtovníčkou, ktorá im poradila aby si kúpili nové auto. Firma kúpila auto v hodnote cca 30 000,- eur.

- analyzujte faktory vplývajúce na výšku výsledku hospodárenia
 - odôvodnite výhodnosť, resp, nevýhodnosť nákupu auta a navrhnete riešenie
-

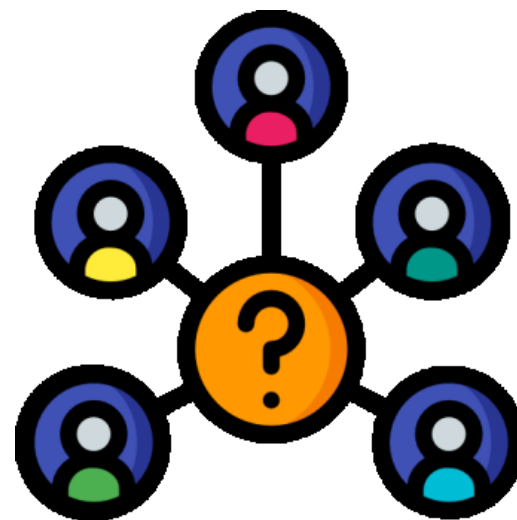
Brainstorming – hľadanie nových nápadov metódou voľnej spontánnej diskusie na určenú tému

Predmet: podniková ekonomika

Vyučovacia metóda: brainstorming

Cieľ: nájsť originálne riešenia v stanovenom časovom limite

Úloha: Ako môžeme znížiť náklady firmy?

Hranie rolí – metóda, ktorá je založená na simulácii určitej situácie, ktorej riešenie sa realizuje pomocou hrania rolí žiakmi.

Predmet: podniková ekonomika

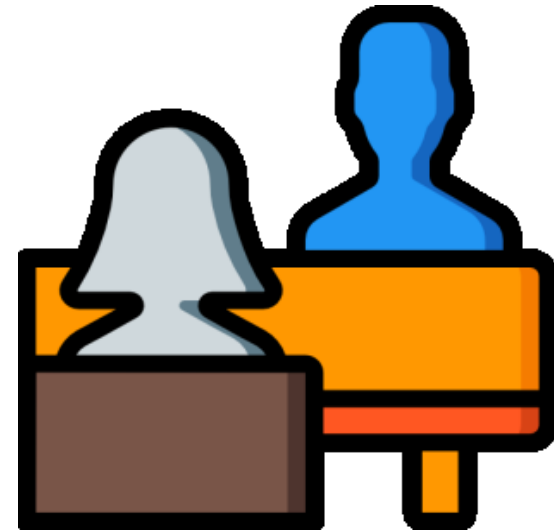
Vyučovacia metóda: hranie rolí

Cieľ: pripraviť žiakov na pracovný pohovor

Úloha: Pracovný pohovor – obsadenie pracovného miesta junior účtovníka:

- rozdeľte si dané pozície (konateľ firmy, personalista, uchádzači na pozíciu junior účtovníka),
- v pozícií zamestnávateľa zostavte inzerát na obsadenie pracovného miesta junior účtovníka,
- v pozícií uchádzača sa písomne prihláste na daný inzerát (žiadosť o prijatie do pracovného pomeru, zostavte motivačný list, CV),

- pripravte prijímací pohovor v úlohe zamestnávateľa,
- zúčastnite sa prijímacieho pohovoru v úlohe uchádzača,
- vyhodnoťte výsledky prijímacieho pohovoru.

Projektové vyučovanie - žiak samostatne rieši úlohy v rámci daného projektu.

Predmet: účtovníctvo

Vyučovacia metóda: projektové vyučovanie

Cieľ: upevniť získané vedomosti a získať zručnosti pri vedení podvojného účtovníctva v účtovnom softvéri (Pohoda, Omega ...)

Úloha: Založte účtovnú jednotku, zaúčtujte účtovné prípady, vystavte príslušné účtovné doklady, vypočítajte výsledok hospodárenia (zisk, strata) po zdanení.

Vyhotovený vlastný projekt prezentujte a odovzdajte v tlačenej aj elektronickej forme.

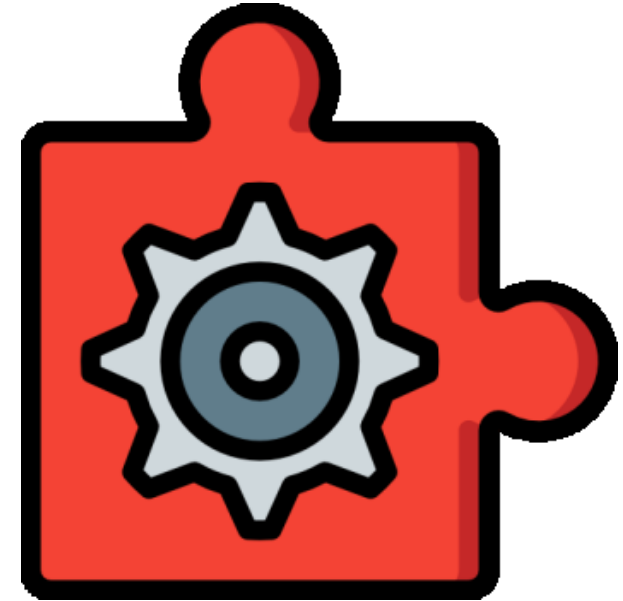
VÝHODY AKTIVIZUJÚCICH METÓD

- žiaci si viac zapamätajú a sú aktívni na vyučovacích hodinách
- uplatňovanie medzipredmetových vzťahov
- žiaci vyjadrujú svoj názor na preberanú problematiku
- vyučovací hodina je pre žiakov zaujímavejšia
- lepšie pochopenie učiva zo strany žiakov
- pri osvojovaní učiva žiaci zapájajú viac zmyslov pri vnímaní učiteľa
- vytvorenie partnerského vzťahu žiak – učiteľ
- motivovanie žiakov k tvorivosti a kreativite
- prepojenie preberaného učiva s praxou

NEVÝHODY AKTIVIZUJÚCICH METÓD

- časovo náročná príprava učiteľa
- nedá sa využiť na všetkých hodinách
- malá databáza už vypracovaných materiálov
- časovo náročná vzhľadom k dotácii hodín predmetu
- náročnosť na materiálne vybavenie školy

Použité zdroje:

1. Sokrates a kritické myslenie. Dostupné na: <https://www.sokrates-no.sk/news>
2. Kritické myslenie – povinná výbava každého z nás. Dostupné na: <https://eduworld.sk>
3. Kritické myslenie pomáha rozlišovať. Dostupné na: <https://silverdium.sk/klub-optimistov>
4. Blazseková, T., Čo je to kritické myslenie. Článok. Dostupné na: <https://www.startitup.sk>
5. Hajrová, M., Rozvoj kritického myslenia metódami aktívneho vyučovania. MPC 2015. Dostupné na: <https://mpc-edu.sk>
6. Harausová, H., Ako aktivizujúco vyučovať odborné predmety. MPC 2011. ISBN 978-80-8052-396-1. Dostupné na: <https://mpc-edu.sk>
7. Maňák, J., Švec, V., Výukové metódy. Brno Paido 2003. str. 108. ISBN 80-7315-039-5
8. Weiszerová, M., Využitie aktivizujúcich vyučovacích metód v odborných predmetoch. MPC 2013. Dostupné na: <https://mpc-edu.sk>
9. Obrázky dostupné na: <https://www.flaticon.com/packs/human-resources-34?k=1612278950021>